

szetét egyszerűnek, vagy bonyolultnak, vagy absztraktnak minősíteni — ezek a fogalmak különben is csak afféle „korszakimage-r” jelölhetnek, hiszen e festészetnek nincs se „mondanivalója”, se „szimbolikája”.

„A befestett anyag élővé és tapinthatóvá vált. Ez az ami a verset nem író költővel is megtörténik... Illetlen és erőszakos a dolgokat anyagba zárni, intellektualizálni. Az a tény, hogy festőként »létezem« műalkotást jelent, a mi időnkben talán a legjelentősebbet” — írta Klein róla pedig azt a közhelyt jegyezték fel, hogy az „ötvenes évek legfontosabb európai absztrakt festője” (volt)...; az első tudatosan konceptuális alkotó.

KEREKES László

KEREKES LÁSZLÓ FESTÉSZETE

Még amikor az Új művészet (New Art) gyakorlatában a történések teljes intenzitással mentek végbe, vagyis az 1970-es évek közepe táján, Kerekes László szükségét érezte annak, hogy kiváljon ezekből a folyamatokból (amelyekben a Bosch + Bosch csoport tagjaként vett részt 1972-től a Land Art szellemében, főleg a szabadban, ill. természetes térben végzett intervencióval), és egy belső sugallat nyomán a festészet felé forduljon. Az első pillanatban úgy tűnt, hogy egy olyan fiatal alkotóról van szó, aki talán korán kimerítette az Új művészethez való hozzáállásának motivációit, és ezért a festészet intimitásában keres oltalmat, noha akkor még azt hittük, hogy a festészet többé már nem válhat a radikálisabb művészeti folyamatok hordozójává. Mivel azonban a művészeti folyamatok nem a médiumok és a technikák alkalmazásától függenek, hanem inkább a médiumok és technikák által közölt jelentéstartalmaktól, a festészet a hetvenes évek végén és a nyolcvanas évek elején visszatért az akkori újabb keletű történések fő sodrásába s ma már tudjuk, hogy ezeknek a folyamatoknak jugoszláviai viszonylatokban is Kerekes volt az egyik ritka úttörője. Ha ebben a kontextusban beszélünk a festészetről természetesen nem a festői akadémizmus produkciójának arra a szakadatlan megnyilvánulására gondolunk, amely a művészetet az elmúlt évtizedben ért megrázkódtatások ellenére is változatlanul folytatódott, hanem valójában arról a festészetéről, amelyet mélyen áthatottak az említett megrázkódtatások okai és következményei, ill. arról, amely ma az Új művészet (New Art) tapasztalatainak az örököse, de korántsem megtagadója, vagy éppen az attól való menekülés jelképe. Kerekes így azért vált protagonistájává ennek a ma aktuális festészetnek, mert közel álltak hozzá a hetvenes évek újművészeti gyakorlatának tapasztalatai és dilemmái. Mostani munkája úgy tűnik, egyrészt annak a méltányolásán alapszik, amit az Új művészetből továbbra is élőnek és ösztönzőnek tart, másrészt pedig az abban teljesítetlennek vélt kritikáján.

Kerekes László munkája

Az elmúlt évtized újművészeti praxisának tapasztalatához való kötődésében Kerekes a festményt nem tartja képzőművészeti kritériumokkal mérhető esztétikai tárgynak, hanem ellenkezőleg azt „térképnek” tekinti, ahová bejegyzí azon élményreakciókat, amelyek teljesen ösztönösen és a megformálás szabályainak ellenőrzése nélkül jönnek létre, de mindig egy

erős művészi megnyilatkozás szükségének alárendelve. Festményei formátuma éppen ezért leggyakrabban kicsi és jelentéktelen. Festőalapja nem a vászon, mint a klasszikus festészet közhasználatos esetében, hanem a falap és a karton s kétdimenziós képhordozókként állnak kezelésben. A figurák, jelek és más üzenetek nem egy előre kiszámított sorrend alapján kerülnek rájuk, de nyilvánvalóan mindig sebtében, ami nem a kifejezés ügyességének következményét, hanem éppen ellenkezőleg, egy sokáig akkumulált szellemi feszültség pillanatnyi levezetésének szükségét jelzi. Noha műve nélkülözi a leolvasható szimbólumokat a rejtjelektől fosztott (pszichoanalitikus kulcs szerint:) megfejthetőség lehetőségeinek értelmében, e festészetben mégis fellelhető a szubjektív vallomástétel jegyzete, amely a festő hangulata feljegyzésének szükségéből ered. Az alkotó hangulata azonban nem mindig nyugodt és rendezett, mi több nuerotikus, vagy legalábbis nagyon feszült szellemi állapotok jellemzik. Ha Kerekes László számára a festmény nem is jelent pusztán esztétikai tárgyat, az mégis egyfajta fétis-tárgy: valamely rejtelmes feljegyzések, képzeletből és látomásokból származott alakok, a művész kéznyomatának kontúrjai, tükörszilánkok applikációi és más hasonló elemek nem azzal a céllal vannak itt adva, hogy formailag teljesebbé tegyék a képet, ami által ugyanis lehetővé válna annak esztétikai önállósodása, hanem az a rendeltetésük, hogy a képet minél jobban kössék a művész személyes sorsához és ezáltal azt egy „első szám, első személyben történő beszédet” kifejezni tudó médiummá tegyék a hetvenes évek újművészeti gyakorlatának folytatásában mintegy sajtószerű kifejezési stratégia formájaként.

Az Új művészet gyakorlatának stratégiájához viszonyítva azonban Kerekes festészete egyúttal az indirekt kritika egy alakzataként vetődik fel. A hatvanas évek végén és a hetvenes évek elején Kerekes is, mint a fiatalok nagy többsége, hitt egy új „esztétikus társadalom” és „esztétikus magatartás” eljövételének megsejtésében, aminek következtében éppen a művészet mutatkozott volna a változások legfőbb hordozójának, s noha az esztétikus jelzőt kapták, lényegében egy új etika következményeit jelölik. Idővel bebizonyosodott, hogy az Új művészet csak mint művészet maradhatott fenn, amennyiben egyáltalán művészetnek tekinthető; a többi csak ideológia, sőt végső esetben tehát az Új művészet ideológiája is. Az eszmék válsága és értékeik gyanúsá válása pillanatában, pontosabban annak a felismerésnek pillanatában, hogy a művészetten kívül nincs nagy esély a szellemi megváltásra, Kerekes rájött arra, hogy számára a festészet — a befektetett munkával együtt —, meghozza a szellemi megváltás lehetőségének ugyanazon érzését, amelyet valamikor, ma őszintén beismeri, hiába keresett az Új művészetten belül. Festészettel foglalkozván azonban ma sem változtat az azon elvárásain, amelyeket már az Új művészettel szemben támasztott, de világosan látja és érzi, hogy azokat az elvárásokat többé nem találhatja meg a kollektív törekvések mozgalmá-

ban, hanem csak önnön magányosságában, amit azzal a meggyőződéssel tud és képes elviselni, hogy a magány az egyedüli út, amelyben az ember mint egyed hű maradhat életideáljaihoz.

Ješa DENEGRI

KATONA Nándor fordítása

JÖVŐBE TARTÓ MŰLT

Kerekes László zágrábi és rijekai tárlata kapcsán

Kerekes László több mint egy évtizede, egészen pontosan 1971 óta mozog a művészet kontextusában. Pályatársként és elv-társként a kezdetek óta figyelemmel kísérem alkotói próbálkozásait, csüggedt pillanatait és erőteljes nekilendüléseit. Sosem gondoltam volna, hogy egyszer majd úgy kell vele foglalkoznom, mint festővel, még hozzá egy olyan festészet elkötelezettjével, amelynek — nyugodt lelkiismerettel állítható — egyik első úttörője és meghonosítója Jugoszláviában.

Tízszendős intellektuális erő kifejtését rekonstruálva egyre inkább érthetővé válik számomra — akkoriban kissé meglepetésként ható — gyors szakítása az új művészeti gyakorlattal, a posztobjektuális művészet pluralizmusával. Nem mintha Kerekes szellemisége nem fogta volna át a hetedik évtized művészetének fundamentális újításait, ellenkezőleg: éppen az anyagtalánított művészet szférájában eltöltött néhány év tapasztalata árán jutott el a szakításig, illetve addig a nullpontig, ami már-már azzal fenyegetett, hogy egyszer s mindenkorra félbehagyja az alkotással. A posztobjektuális művészet túlnyomórészt logikus, racionális világa egyszerűen nem felelt meg egyéni temperamentumának, belső lelkiállapotának, érzelmi telítődtségének. S hiába fejezte be később a főiskola restaurációs tagozatát, mert talán maga sem hitt benne, hogy ez hozza számára a lelki megnyugvást biztosító hiteles megnyilatkozást. S hogy ez a választás, a táblaképhez való megtérés mekkora szerepet játszik festői kibontakozásában, nem is igen lényeges, inkább amolyan *time out*-ként értelmezendő.

Esete mindenképpen rendhagyó, mert hiszen nem sorolható a festőknek abba a kategóriájába, akik — mint mondjuk a belgrádi Damnjan annak idején csapat-papot hátrahagyva fordultak az új művészet pályájára, most nemrég pedig közönséges konjunktoralovasokként ismét ecsetet és palettát ragadtak. Kerekes tisztessége ilyen értelemben nem vonható kétségbe, ő egy pillanatig sem áltatta magát, amit 1975 táján történt szakítása a radikális kifejezőformákkal első fokon bizonyít. Nem erőltette a dolgot, inkább várt és kereste azt az utat, azt az önkifejezési formát, amely alkatilag a számára legjobban megfelelt.

»Újképeivel« valamivel több mint egy esztendeje mutatkozott be Belg-